

ВИКОРИСТАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

USE OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN ECONOMIC ACTIVITY

Рябова К.О.,
к.ю.н., доцент кафедри господарського,
повітряного та космічного права
Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету

Атаманчук Т.Р.,
студентка
Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету

Стаття присвячена особливостям використання прав інтелектуальної власності у господарській діяльності. Відносини інтелектуальної власності, які складаються у сфері організації і здійснення господарської діяльності, також включають приватні і публічні інтереси. Однією з основних особливостей використання прав інтелектуальної власності у господарській діяльності є комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності. Питання використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері господарювання є не достатньо врегульованим та потребує внесення змін до чинного законодавства для покращення охорони та захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання.

Ключові слова: інтелектуальна власність, господарська діяльність, використання прав інтелектуальної власності, суб'єкти господарювання.

Статья посвящена особенностям использования прав интеллектуальной собственности в хозяйственной деятельности. Отношения интеллектуальной собственности, складывающиеся в сфере организации и осуществления хозяйственной деятельности, также включают частные и публичные интересы. Одной из основных особенностей использования права интеллектуальной собственности в хозяйственной деятельности является коммерциализация объектов интеллектуальной собственности. Вопросы использования объектов интеллектуальной собственности в сфере хозяйствования является недостаточно урегулированным и требует внесения изменений в действующее законодательство для улучшения охраны и защиты прав и интересов субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, хозяйственная деятельность, использования прав интеллектуальной собственности, субъекты хозяйствования.

The article analyses peculiarities of the use of intellectual property rights in economic activity. Intellectual property is a right enshrined by law resulting from intellectual activity in the industrial, scientific, literary and artistic fields. Intellectual property forms the basis of management both in the national and in the world economy. If intellectual property is used in the economy, there is a need for its conservation and protection. The protection is mainly carried out by the patent authority of the state, it is directed at all actions related to the acquisition, implementation, use and termination of rights to intellectual property objects, and the protection is to appeal for the restoration of violated rights to judicial or administrative authorities. Intellectual property relations that arise in the field of organization and implementation of economic activity, also focus on private and public interests. Therefore, for their effective regulation, there is the use of legal remedies that contain permits, prohibitions and obligations.

Intellectual property rights to the results of creative intellectual activity arise not only from their creators, but also from other persons who needs legislative regulation. In addition, the use of intellectual property rights in economic activities has its own characteristics, including regulation, the order of protection and protection. The use of intellectual property in the sphere of economic activity regulated, and requires changes to the existing legislation to improve the safety and protection of the rights and interests of business entities.

Key words: intellectual property, economic activity, use of intellectual property rights, subjects of management.

Інтелектуальна власність становить основу господарювання як у національній, так і у світовій економіці. Дослідження та встановлення використання прав інтелектуальної власності у господарській діяльності є важливими для використання їх у господарюванні та вдосконалення чинного законодавства у цій сфері. Хоча традиційно вважають, що саме матеріальні ресурси є основою формування майна юридичної особи, з цим не можна погодитись, адже нині досить швидко розвивається господарювання, і в умовах інформатизації суспільства саме інтелектуальна власність стає фундаментом створення потенціалу для суб'єктів господарської діяльності.

Цю тему досліджували такі науковці: В.М. Гайворонський, А.В. Качур, О.О. Худенко, В.П. Чеботарьов, П.М. Цибульов, П.Н. Цибульов та інші.

Метою цього дослідження є встановлення особливостей використання прав інтелектуальної власності у процесі господарської діяльності.

Інтелектуальна власність являє собою закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній і художній областях. Найбільш повне визначення поняття прав інтелектуальної власності містить ст. 2 Конвенції про заснування Всесвіт-

ньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. [1].

Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається Цивільним кодексом України та іншим законом [2]. При цьому варто зазначити, що відносини інтелектуальної власності, які складаються у сфері організації і здійснення господарської діяльності, також зосереджують у собі приватні і публічні інтереси. І тому для їх ефективного врегулювання застосовують правові засоби, які містять як дозволи, заборони та зобов'язання.

Особливості регулювання суб'єктів господарювання регламентуються Господарським кодексом України, зокрема, відповідно до ст. 155, до об'єктів права інтелектуальної власності належать:

- винаходи та корисні моделі;
- промислові зразки;
- сорти рослин і породи тварин;
- торговельні марки (знаки для товарів і послуг);
- комерційне (фірмове) найменування;
- географічне зазначення;

- комерційна таємниця;
- комп'ютерні програми;
- інші об'єкти, передбачені законом [3].

Аналізуючи переліки об'єктів інтелектуальної власності, які визнаються у сфері господарювання, варто звернути увагу на те, що перелік об'єктів, визначений у Господарському кодексі України, є вужчим порівняно з наведеним у ст. 420 ЦК України. Однак, враховуючи, що в обох кодексах переліки не є вичерпними, що відмінність не можна вважати колізією, хоча, у такому разі не завадило б системне удосконалення та узгодження положень один з одним. При цьому варто зазначити, що співвідношення конкуруючих норм Цивільного і Господарського кодексів у досліджуваній сфері встановлюється за правилом *Lex specialis derogat generali*, відповідно до якого пріоритет у процесі правозастосування має надаватися спеціальній нормі, визначеній у Господарському кодексі, або спеціальному закону.

Крім того, у Господарському Кодексі України не визначені суб'єкти наукового відкриття, раціоналізаторської пропозиції та компонування інтегральної мікросхеми, а також відповідні правомочності, пов'язані з ними. Тому доцільно було б включити до Господарського кодексу України відповідні норми: «Правомочності суб'єктів господарювання щодо наукового відкриття», «Правомочності суб'єктів господарювання щодо раціоналізаторської пропозиції» та «Правомочності суб'єктів господарювання щодо компонування інтегральної мікросхеми».

Варто зазначити, що кожен суб'єкт господарювання використовує у своїй діяльності об'єкти інтелектуальної власності, проте не кожен здійснює їх виробництво. При цьому треба усвідомлювати, що виробництво об'єктів інтелектуальної власності не є прерогативою лише інноваційних підприємств, а стосується також фармакологічних компаній, медіабізнесу, книговидавничої діяльності, дизайнерських, проєктувальних компаній та будь-яких інших суб'єктів господарської діяльності [4, с. 108].

Л. Городянська визначає три групи об'єктів інтелектуальної власності: групу прав на об'єкти промислової власності; групу об'єктів авторського права та суміжних із ним прав; групу об'єктів права на знаки для товарів та послуг [5, с. 41–46].

Що стосується саме використання у господарській діяльності, то В.М. Гайворонський визначає дві складових частини прояву прав на використання об'єктів інтелектуальної власності, які логічно доповнюють одна одну: використання належного особи права на об'єкт інтелектуальної власності та дозвіл або заборону використання цього самого об'єкта іншими особами [6, с. 254].

Щодо особливостей здійснення господарської діяльності щодо прав інтелектуальної власності, то характерною ознакою функціонування сучасних розвинених економік є дієвий ринок об'єктів інтелектуальної власності, через який продукти творчої розумової праці вводяться в господарський обіг [7, с. 212]. Зокрема, П.М. Цибульов зазначає, що тільки на етапі комерціалізації компенсуються попередні витрати на створення та реєстрацію об'єктів інтелектуальної власності, а також отримується прибуток (те, заради чого вони здебільшого створюються) [8, с. 79]. Таким чином, однією з основних особливостей використання права інтелектуальної власності у господарській діяльності є комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності.

Також важливе значення має те, що якщо об'єкт інтелектуальної власності використовується у господарюванні, то виникає необхідність в його охороні та захисті. Охорона здійснюється переважно патентним органом держави, вона спрямована на всі дії, пов'язані з набуттям, реалізацією, використанням та припиненням прав на об'єкти інтелектуальної власності, а захист полягає у зверненні за відновленням порушених прав до судових чи адміністративних органів [8, с. 79]. При цьому варто зазначити, що і при захисті прав інтелектуальної власності важливе значення має комерці-

алізація, адже завдяки ній можна перевірити теоретичну можливість одержання прибутку.

Що стосується визначення суб'єктів права інтелектуальної власності, то відповідно до ст. 421 Цивільного кодексу України [2] ними визначаються творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, винахідник, винавець) та інші особи, яким належать особисті немайнові чи майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього кодексу. При цьому варто зазначити, що такої статті у Господарському кодексі України немає.

У законодавстві про інтелектуальну власність передбачено випадки, коли право інтелектуальної власності на результати творчої інтелектуальної діяльності виникає не лише у їх творців, а й в інших осіб. Зокрема, у ч. 2 ст. 429 ЦК України [2] закріплене загальне правило, відповідно до якого майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або в якій він працює спільно, якщо інше не встановлено договором. Відповідно до ч. 2 ст. 430 ЦК України [2], майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором.

При цьому, враховуючи, що спадкування прав на об'єкти інтелектуальної власності здійснюється за загальним порядком і може відбуватись як за законом, так і за заповітом, доцільно було б доповнити Господарський кодекс України статтею, в якій би визначались саме суб'єкти права інтелектуальної власності. Зокрема, положення могли б містити визначення, що суб'єктами права інтелектуальної власності можуть бути творці об'єктів інтелектуальної власності, а також суб'єкти цього права відповідно до закону чи договору, які самі не створювали цей об'єкт (як фізичні, так і юридичні особи).

Реалізація господарських відносин із використання прав у досліджуваній сфері не обмежується лише підприємницьким інтересом суб'єктів, які здійснюють таку діяльність. Для того щоб отримати статус «правовласника», суб'єкт господарювання має чітко дотримуватись встановленого законодавством порядку отримання правової охорони об'єкта промислової власності (отримання патенту, свідоцтва). Цей порядок передбачає подання певних документів, проведення експертизи заявленого об'єкта, сплати відповідних зборів тощо. Запровадження цих зобов'язань для заявника зумовлено потребою забезпечення і захисту широкого кола різноспрямованих інтересів, а саме: інтересів інших суб'єктів господарювання, які вже запатентували аналогічні розробки і зацікавлені у збереженні своєї монополії на їх використання; інтересів творців інтелектуальних об'єктів, у тому числі службових, які зацікавлені в отриманні матеріальної винагороди від комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності; інтересів споживачів продукції, виготовленої із застосуванням об'єкта інтелектуальної власності, для яких важлива впевненість у безпечності, якості та доступності такої продукції; інтересів держави щодо формування та розвитку науково-технічного потенціалу країни, підвищення її інноваційності [9, с. 58–59].

Таким чином, можна зробити висновок, що використання прав інтелектуальної власності у господарській діяльності має свої особливості, включаючи регулювання, порядок охорони та захисту тощо. Нині питання використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері господарювання є недостатньо врегульованим та потребує більш детального дослідження та вдосконалення чинного законодавства. Зокрема, доцільними були б зміни до Господарського кодексу України, а саме узгодження регулювання цього питання із Цивільним кодексом України, а також включення норм щодо регулювання діяльності суб'єктів господарювання щодо наукових відкриттів, раціоналізаторських пропозицій та компонування інтегральних мікросхем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1947 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_169.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV/BBP. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page8>
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Худенко О.О. Місце інтелектуальної власності в процесі здійснення господарської діяльності. Право і суспільство. 2014. № 4. С. 106–113.
5. Городянская Л. Интеллектуальная собственность как нематериальный объект учета на предприятии. Бухгалтерский учет и аудит. 2007. № 4. С. 41–46.
6. Гайворонський В.М. Господарське право України / Ред. В.М. Гайворонський, В.П. Жушман. Х.: Право, 2005. 368 с.
7. Цыбулев П.Н. Маркетинг интеллектуальной собственности. К.: Ин-т интел. собств. и права. 2004. 184 с.
8. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю / за ред. П.М. Цибульова: монографія. К.: «К.І.С.», 2005. 448 с.
9. Качур А.В. Щодо поняття правового режиму майнових прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. Право та інновації. 2014. № 4 (8). С. 54–63.

УДК 349.3:368.914

ДЕРЖАВНІ АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА

STATE JOINT-STOCK COMPANY

Рябова К.О.,

к. ю.н., доцент кафедри господарського права і процесу

*Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету*Берегович Л.В.,
студентка*Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету*Царинна А.В.,
студентка*Навчально-науковий юридичний інститут
Національного авіаційного університету*

У статті здійснюється обґрунтування пропозицій щодо уточнення порядку створення та припинення державних акціонерних товариств в Україні, вказані позитивні та негативні риси державних акціонерних товариств.

Ключові слова: акціонерне товариство, підприємство, приватизація, капітал, господарські організації.

В статье осуществляется обоснование предложений об уточнении порядка создания и прекращения государственных акционерных обществ в Украине, указаны положительные и отрицательные черты государственных акционерных обществ.

Ключевые слова: акционерное общество, предпринимательство, приватизация, капитал, хозяйственные организации.

This article contains proposals for clarification of the procedure for the creation and termination of state-owned joint-stock companies in Ukraine, the positive and negative features of state-owned joint-stock companies.

Ukraine, according to the Global Competitiveness Index of the World Economic Forum 2017–2018, ranked 81st out of 140 countries. The most problematic factors that influence the conduct of business in Ukraine are determined by experts (in order of decreasing) such as: corruption, complicated access to finance, inflation, political instability, high tax rates, inefficient state bureaucracy, complexity of tax legislation, currency market regulation, frequent government change, restrictive regulation of the labor market, insufficient ability to innovate, inadequate infrastructure quality, crime and theft, poor quality of health care, lack of education poor labor ethics. All this is a vivid proof of the need to revitalize the domestic economy, systemic work by the state on stimulating the development of industry, profitability of domestic enterprises, etc.

The key role in this should be given to state enterprises, because the effectiveness of their activities directly affects economic growth and stability of the state. However, unfortunately, the legislative regulation of entrepreneurship in the public sector cannot be called quite satisfactory. The most problematic issues concern the activities of joint-stock companies, the sole founder and shareholder of which is the state (hereinafter - state-owned joint-stock companies), in particular, regarding the order of their creation and termination of activities. The foregoing points out that further scientific development of these issues are relevant and expedient.

At different times, research on social protection of workers was undertaken by such domestic and foreign scientists as: Vinar L.V., Zakharchenko AM, Selivanova I.A. However, the need to study the features of a state-owned joint-stock company remains in the prism of Ukrainian legislation, which is the purpose of this article.

Key words: joint-stock company, entrepreneurship, privatization, capital, economic organizations.

Україна згідно з Індексом глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму 2017–2018 посіла 81-ге місце з-поміж 140 країн світу [1]. Найбільш проблемними факторами, що впливають на ведення бізнесу в Україні, експертами визначено (у порядку зменшення) такі: корупція, ускладнений доступ до фінансів, інфляція, політична нестабільність, високі податкові ставки, неефективна державна бюрократія, складність податкового законодавства, регулювання валютного рин-

ку, часта зміна урядів, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатня здатність до інновацій, невідповідна якість інфраструктури, злочинність і крадіжки, низька якість охорони здоров'я, недостатня освіченість і погана етика робочої сили. Усе це є яскравим доказом необхідності поживлення вітчизняної економіки, системної роботи з боку держави над стимулюванням розвитку промисловості, прибутковості вітчизняних підприємств тощо.